

ИНИЦИАТИВА НА ПРЕЗИДЕНТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

„МЛАДЕЖКА ВИЗИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРИЯ“ 2014

Съвет по външна политика

Становище

на Ева Петрова Първанова
Магистър по Европеистика и публична администрация
в Българо-румънски интеруниверситетски Европа център
към Русенски университет

Тема: **Европейската перспектива на страните от Западните Балкани и бъдещето на Югоизточна Европа**

Подтема: *Регионалното сътрудничество между страните от Западните Балкани като предпоставка за членство в ЕС*

Регионалното сътрудничество има много измерения. В Европейския съюз особено развито е трансграничното сътрудничество. Понятието „Европа на регионите“ има отношение към „създаването на региони за трансгранично сътрудничество, известни като трансгранични региони и еврорегиони“. Това са нови идентичности, които преформулират смисъла на държавните граници и ги насочват към дейността на трансгранични структури, чиято лоялност е насочена към наднационалното и субнационалното ниво на управление в Европаⁱ.

Можем да направим оценка, че трансграничното сътрудничество в Западните Балкани практически не съществува, а България съдържа силен потенциал за износ на добри практики в тази област. От това ноу-хау могат да се възползват както бившите югославски републики, така и Албания. Страните от Западните Балкани вече разбират, че имат отговорности едни към други и споделят общи предизвикателства, някои от които са от трансграничен характер.

Настоящото становище се фокусира по-скоро върху регионалното сътрудничество между страните от Западните Балкани като предпоставка за постигане на политическа стабилност и сигурност в региона. Постигането на такава стабилност ще означава за настоящите държави-членки, че основният проблем и заплаха от страна на Западните Балкани са преодолени и може да се пристъпи към присъединяване.

По отношение на **икономическото сътрудничество**, има какво да се желае в региона откъм постигане на повече прозрачност и увеличаване на инвестициите. На конференция в Тирана през 2012 г. се предлага създаването на **споразумение за свободна търговия по примера на Бенилюкс** в Западна Европаⁱⁱ. Един „Балкански Бенилюкс“ между Албания,

БЮОРМ, Черна гора, Косово и Сърбия би развил ясни и прозрачни стандарти и би окуражил чуждестранните инвестиции в региона, а би довел и до намаляване на корупционните практики.

Мнозинството от компаниите в Западните Балкани са малки до средни предприятия и се управляват семейно. Един **общ капиталов пазар** би осигурил източник на външно финансиране, за да стимулира фирмите да се разраснат до акционерни дружества. Така ще се раздели управлението от собствеността и ще се намалят възможностите за корупция.

Западните Балкани биха спечелили и от въвеждането на **регионален индикатор**, който да служи за измерване и мониторинг на икономическия прогрес в региона. Този модел трябва да функционира съгласувано с европейските стандарти и изисквания и да класира страните в сфери като съдебната реформа, институционално развитие, права върху собствеността и прозрачност на ивнвестициите в научно-изследователския сектор. Чрез един такъв индекс ще се отличат областите, където регионалните различия имат нужда от сближаване, а и ще се види къде е постигнат прогрес. Така политическото внимание ще се фокусира върху по-широки регионални цели, отколкото върху индивидуални интересиⁱⁱⁱ.

Проблем за Западните Балкани е и състоянието на основната **инфраструктура**, по-конкретно в областта на транспорта и водоснабдяването. По отношение на **транспорта** – лоша е както свързаността на страните помежду им, така и свързаността им с държавите-членки на ЕС. Инфраструктурата е критичен стълб в трансграничното сътрудничество, който е свързан със стратегически сектори като енергетика, комуникации, туризъм и селско стопанство. Трябва да се модернизират **напоителните канали и ЖП линиите**, някои от които датират от времето на Османската империя. Трябва да се вложат и усилия за **коригиране на дисбалансите** в определени страни. Например Косово прекомерно много разчита на запасите от въглища и това може да се коригира, като се развиват по-чисти технологии и чрез **построяване на регионален газопровод**. Освен това, **електрическите мрежи** между отделните държави **може да се интегрират**. Такива проекти не само биха създали нови работни места, но също така биха подсилили регионалната интеграция и взаимна зависимост.

Образование и култура. Инвестицията в човешки ресурси чрез обучение е основно за бъдещия успех както на икономиката, така и на региона като цяло. Има вече сключени **няколко двустранни договора** в областта на образованието и културата, като това подписано от БЮОРМ и Албания, което изтече през 2010 и трябва да се поднови. Въпреки това, прилагането на тази инициатива не донесе конкретни резултати. Различията в езика също поставят бариера на координацията в областта на образованието, особено сред албанската общност, тъй като диалектите варират в различните региони и страни.

Синхронизирането на езика е една начална стъпка в работата при установяването на учебни стандарти в региона, за да се осигури например това студенти от Косово и Албания да получават едни и същи квалификации и сърцевинни компетенции. Прекъсващи стъпки, като въвеждане на **универсални квалификации на преподавателите и реципрочност на университетските кредити**, използване на **едни и същи учебници и стандартизиране на тестовете** би окуражило регионалното сътрудничество и икономическата динамика в региона. Може да се започнат инициативи за по-голямо интрауниверситетско сътрудничество като **участие на студентите в обменни програми** с други университети в региона. Може да се развият и съвместни изследователски инициативи.

Регионалното сътрудничество в Западните Балкани е без съмнение ключов, но и комплициран въпрос, който стои на дневен ред пред бъдещото членство на страните в ЕС. Той изисква съвместни усилия на страните за преодоляване на историческите и културни бариери помежду им и осъзнаване на общите цели и проблеми в контекста на бъдещото им членство. Свързаността с ЕС ще се постигне само с целенасочени мерки, които целят преодоляване на проблеми като корупция, липса на инвестиции, неразвита инфраструктура и липса на единни стандарти за развитие на човешкия капитал. Те изискват мобилизация на ресурсите и прилагане на добри практики от държавите-членки, които вече са извървели този път.

ⁱ Корнажева, М. *Субнационалното равнище в многостепенното управление на Европейския съюз. Оптимизъм за българските региони*. Русе, 2013 /под печат/.

ⁱⁱ Conley, H., D. Phillips. *Cross-Border Cooperation in the Western Balkans: A Driver of Reform?* Center for Strategic and International Studies, Washington D.C., 2013

ⁱⁱⁱ European Commission. *Regional Cooperation in the Western Balkans – A Policy Priority for the European Union*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2006.